

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการปรับใช้วิธีวิทยาวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยซึ่งเป็นเภสัชกร มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลงานบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลสรรพยา ร่วมกับผู้ร่วมวิจัย ในฐานะผู้ปฏิบัติงานบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลสรรพยา สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสรรพยา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ในการพัฒนาระบบกระจายยา ศึกษาผลของการพัฒนาระบบกระจายยา ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และเพื่อประเมินความร่วมมือในการพัฒนาระบบกระจายยาดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
- 3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

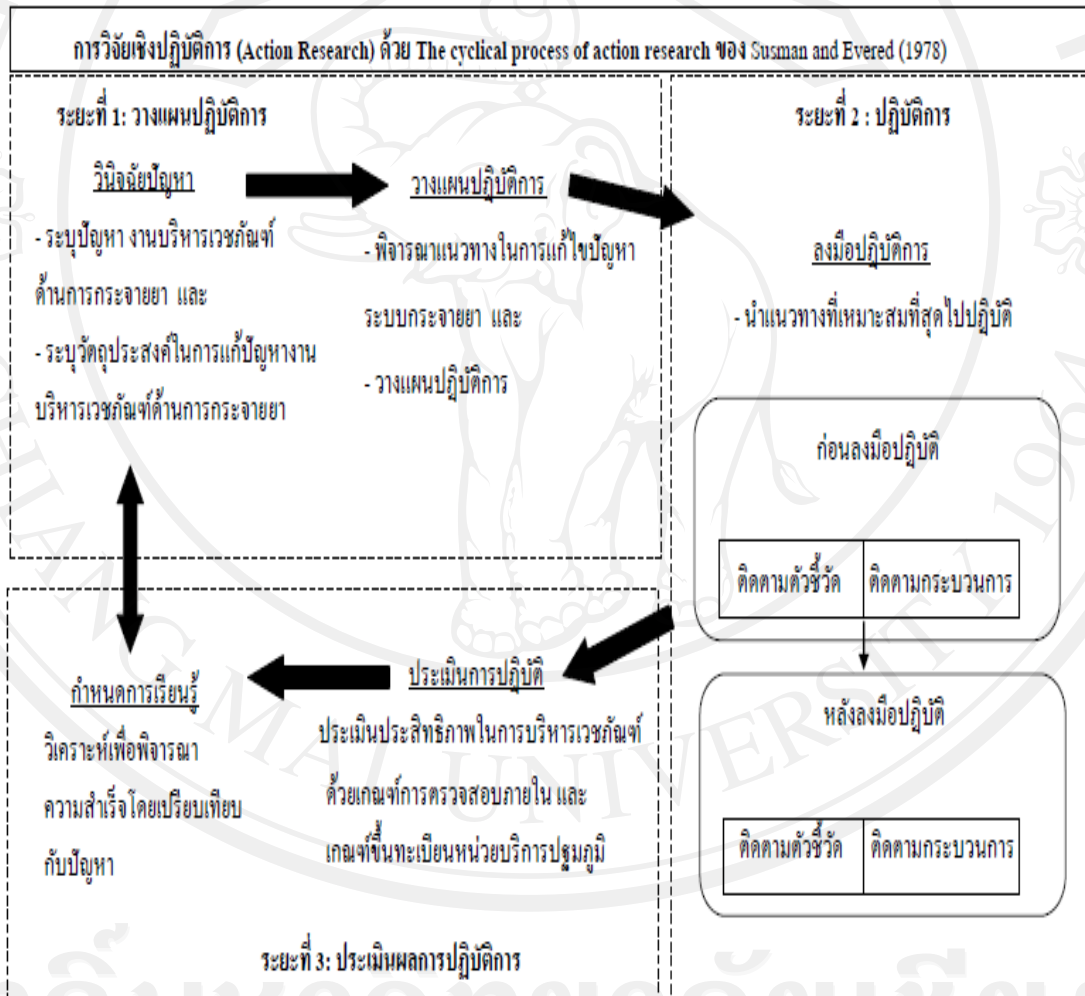
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคลากรสาธารณสุขผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ จากโรงพยาบาลสรรพยา สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสรรพยา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

กลุ่มตัวอย่าง บุคลากรสาธารณสุขที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคลากรผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 12 แห่งๆ ละ 1 คน จากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสรรพยา จำนวน 1 คน และจากโรงพยาบาลสรรพยา จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน ได้มาจากการใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และยินยอมเข้าร่วมงานวิจัยโดยสมัครใจ

3.2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ของ Susman, G. I., & Evered, R. D. (1978) เป็นแนวทางหลักในการดำเนินการ อีกทั้งผู้วิจัยยังได้แบ่งระยะการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ระยะ เพื่อความชัดเจนในการควบคุมระยะเวลาของการดำเนินงานวิจัย ดังภาพที่ 10

ภาพ 10 ขั้นตอนการพัฒนากระบวนการกระจายยาจากโรงพยาบาลแม่ข่าย สู่วิทยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ตาราง อรรถสรพยา 3 ระยะ

ซึ่งสามารถอธิบายวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ได้ดังนี้

ระยะที่ 1 วางแผนการปฏิบัติการ

การดำเนินการในระยะนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุปัญหาและอุปสรรคของระบบกระจายยา จากโรงพยาบาลสรรพยาผู้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา ทั้ง 9 กระบวนการ ประกอบด้วย การจัดหา การขนถ่ายยา การรับยา การควบคุมคลังยา การจัดเก็บยา การตรวจสอบความต้องการยา การขนย้ายยา การส่งจ่ายยา และการรายงานการใช้ยา นำไปสู่การร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการพัฒนาระบบกระจายยา เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปวางแผนนำแนวทางไปปฏิบัติการจริงในพื้นที่ต่อไป การดำเนินงานวิจัยในระยะที่ 1 นี้ จึงประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนวินิจฉัยปัญหา

วิธีดำเนินการ

เป็นขั้นตอนในการศึกษาบริบทของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่เกี่ยวข้องกับระบบกระจายยา ผู้วิจัยเป็นผู้ทำการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละแห่ง เป็นผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม โดยการกรอกข้อมูลในแบบประเมินตนเองด้วยตัวชี้วัดประสิทธิภาพการบริหารเวชภัณฑ์ 4 ข้อ ผู้วิจัยทำการสรุปผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลบริบทของพื้นที่ในภาพรวม นำเสนอต่อที่ประชุมก่อนดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาระบุปัญหาและอุปสรรคในระบบกระจายยา

ระยะเวลาดำเนินการ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2555 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2556

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วยวิธีการเก็บข้อมูลจาก 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาบริบทและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับระบบกระจายยา ทั้ง 9 กระบวนการ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละแห่ง โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้นันทิกภาคสนาม แล้วจึงทำการสรุปข้อมูลไว้อย่างละเอียด

ส่วนที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 12 คน ทำการประเมินตนเอง ด้วยตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาล

ส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้ง 4 ข้อ คือ อัตราคงคลัง จำนวนรายการยาขาด ร้อยละของความคลาดเคลื่อนของจำนวนคงคลังยา และ อัตรามูลค่ายาหมดอายุ หรือเสื่อมสภาพ

ส่วนที่ 3 นวัตกรรมสนทนากลุ่ม 1 ครั้ง โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการที่ผู้วิจัยได้จากการลงศึกษาบริบทบริบทและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับระบบกระจายยา มารวมความคิดเห็นเพื่อสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) มีผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่บันทึกกลุ่มและดูแลการบันทึกเทปการสนทนากลุ่ม โดยไม่ต้องเข้าร่วมอยู่ในวงสนทนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ในการสอบถามบุคลากรผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อหาข้อมูลบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงพยาบาลสรรพยา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพแต่ละแห่ง ที่มีผลต่อระบบกระจายยา ทั้ง 9 กระบวนการ (ภาคผนวก ฉ)

2) บันทึกภาคสนาม (Field note) เพื่อการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง เป็นการบรรยายอย่างละเอียดถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ คำพูดของบุคคล สรุปรวมว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร กับใคร และทำไม ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบกระจายยา ทั้ง 9 กระบวนการ (ภาคผนวก ช)

3) กล้องถ่ายรูป และ เครื่องบันทึกเสียง

4) แบบประเมินตนเองตามตัวชี้วัดด้านการบริหารเวชภัณฑ์ (ภาคผนวก ซ)

ประเด็นที่ 1 อัตราคงคลัง

ประเด็นที่ 2 จำนวนรายการยาขาด

ประเด็นที่ 3 ร้อยละของความคลาดเคลื่อนของจำนวนคงคลังยา

ประเด็นที่ 4 อัตรามูลค่ายาหมดอายุ หรือเสื่อมสภาพ

5) ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม เพื่อระบุปัญหา อุปสรรค และความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน ใช้แบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นร่วมกับการบันทึกเทป และบันทึกภาพ โดยมีประเด็นในการสนทนา ประกอบด้วย (ภาคผนวก ฉ)

- ระบุปัญหาและอุปสรรคสำคัญของระบบกระจายยา ทั้ง 9 กระบวนการ
- ระบุความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาของระบบกระจายยา ทั้ง 9 กระบวนการ

2. ขั้นตอนวางแผนปฏิบัติการ

วิธีดำเนินการ

เป็นขั้นตอนเพื่อพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ในทุกกระบวนการของการกระจายยา โดยการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสรรพยา จำนวน 1 คน ของโรงพยาบาลสรรพยา จำนวน 3 คน และของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 12 แห่ง แห่งละ 1 คน รวมเป็นจำนวน 16 คน ร่วมกันเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการกระจายยาที่เหมาะสม หรือแบ่งกลุ่มย่อยตามบริบทของแต่ละโซนก็ได้ ซึ่งแนวทางอาจแตกต่างกันได้ในบางโซน ขึ้นอยู่กับปัญหาที่พบ และปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ระยะทางที่ห่างจากโรงพยาบาลอำเภอ แต่ด้วยเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เดียวกัน การวัดผลจึงใช้วิธีเดียวกัน จากนั้นผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการวางแผนปฏิบัติการ ตั้งแต่กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติการ คัดเลือกตัวชี้วัดที่ใช้ประเมิน เตรียมเอกสารต่างๆ และประสานงานผู้เกี่ยวข้อง แล้วจึงชี้แจงกำหนดการ แผนการปฏิบัติการ แผนการติดตาม และตัวชี้วัดที่จะใช้ประเมินระหว่างปฏิบัติการ

ระยะเวลาดำเนินการ เดือนมกราคม พ.ศ. 2556

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยการเก็บข้อมูลจาก 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 นัดหมายการสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในทุกขั้นตอนของการกระจายยาโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) ผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่วิจัยทำหน้าที่บันทึกกลุ่มและดูแลการบันทึกเทปการสนทนากลุ่ม โดยไม่ต้องเข้าร่วมอยู่ในวงสนทนา เก็บข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็น เครื่องบันทึกเสียง และภาพถ่าย

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม เพื่อทำการจัดปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบกระจายยา และชี้แจงแนวทางการนำไปปฏิบัติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม เพื่อพิจารณาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการกระจายยา ใช้แบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นร่วมกับการบันทึกเทป และบันทึกภาพ โดยมีประเด็นในการสนทนาคือ (ภาคผนวก ฉ)

- ร่วมกันหารูปแบบการกระจายยาที่เหมาะสม ประกอบด้วย การจัดหา ยา การขนถ่ายยา การรับยา การควบคุมคลังยา การจัดเก็บยา การตรวจสอบความต้องการยา การขนย้ายยา การส่งจ่ายยา และการรายงานการใช้ยา

- ร่วมกันเลือกรูปแบบการบริหารจัดการของแต่ละกระบวนการในการกระจายยาที่มีความเหมาะสมที่สุด ในการนำไปดำเนินการปฏิบัติ

2) แผนการจัดปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบกระจายยา

ผู้วิจัย จัดทำแผนในการจัดปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบกระจายยา ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(2.1) ระบุแนวทางหรือรูปแบบในการจัดปฏิบัติการแต่ละกระบวนการที่ต้องพัฒนา

(2.2) กำหนดเนื้อหา กิจกรรม ระยะเวลาการปฏิบัติการ และวิธีการประเมินผล

(2.3) สร้างแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบกระจายยา

(2.4) ทำการปรับแผน หลังได้ผลสะท้อนจากการปฏิบัติการในแต่ละครั้ง

ระยะที่ 2 ปฏิบัติการ

ขั้นตอนลงมือปฏิบัติการ

การดำเนินการในระยะนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำแนวทางที่ร่วมกันคิดในระยะที่ 1 ไปปฏิบัติจริงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละแห่งเพื่อพัฒนาระบบกระจายยา ตามแผนงานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยทำการติดตามผลการปฏิบัติการ สรุปผลให้กับผู้ร่วมวิจัย เพื่อร่วมกันปรับปรุงพัฒนาเป็นระยะ จนสามารถนำไปปฏิบัติได้ครบถ้วน ถูกต้อง ตามตัวชี้วัดที่กำหนด

วิธีดำเนินการ

ในขั้นตอนลงมือปฏิบัติ บุคลากรผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละแห่ง จัดการปฏิบัติการดำเนินงานตามที่ได้มีการวางแผนร่วมกันไว้ ระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้ร่วมวิจัยทำการประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรม หลังจากนั้น

ผู้วิจัยสรุป นำเสนอในที่ประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อให้ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกันปรับปรุงแผนปฏิบัติการเพื่อใช้ในครั้งต่อไปด้วยวิธีที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ผู้ร่วมวิจัยนำรูปแบบที่ได้หลังปรับปรุงไปปฏิบัติ ผู้วิจัยออกสำรวจในพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารเวชภัณฑ์ ตามตัวชี้วัดงานบริหารเวชภัณฑ์ในเชิงกระบวนการ สรุปผลและนำเสนอในที่ประชุมสนทนากลุ่มครั้งต่อไป

ระยะเวลาดำเนินการ เดือนมกราคม ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2556

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลจาก 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เก็บข้อมูลผลการปฏิบัติการในเชิงกระบวนการ โดยผู้ร่วมวิจัยประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆ หลังปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการระยะหนึ่ง และ ผู้วิจัยสังเกตการเปลี่ยนแปลงในเชิงกระบวนการหลังพัฒนาระบบกระจายยา

ส่วนที่ 2 นัดหมายสนทนากลุ่ม เพื่อปรับปรุงการทำงานร่วมกัน 1 ครั้ง เก็บข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็น เครื่องบันทึกเสียง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) มีผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่บันทึกกลุ่มและดูแลการบันทึกเทปการสนทนากลุ่ม โดยไม่ต้องเข้าร่วมอยู่ในวงสนทนา

ส่วนที่ 3 เก็บข้อมูลผลการปฏิบัติการในเชิงผลลัพธ์ โดยผู้วิจัยสำรวจในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่ง ใช้ข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารเวชภัณฑ์ บันทึกข้อมูลตามตัวชี้วัดงานบริหารเวชภัณฑ์ทั้ง 4 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบประเมินตามตัวชี้วัดด้านการบริหารเวชภัณฑ์ในเชิงผลลัพธ์ (ภาคผนวก ซ)

ในประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1	อัตราคงคลัง
ประเด็นที่ 2	จำนวนรายการยาขาด
ประเด็นที่ 3	ร้อยละของความคลาดเคลื่อนของจำนวนคงคลังยา
ประเด็นที่ 4	อัตรามูลค่ายาหมดอายุ หรือเสื่อมสภาพ

2) แบบประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆ ของแผนปฏิบัติการ (ภาคผนวก ฉ)

3) แบบสังเกตการเปลี่ยนแปลงของระบบกระจายยา (ภาคผนวก จ)

4) ข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเวชภัณฑ์ ประกอบด้วย

(4.1) แผนการเบิกยา

(4.2) บัญชีคุมคลังยา

(4.3) ใบเบิก-จ่ายยา

(4.4) รายงานการใช้ยาประจำเดือน

5) ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม เพื่อปรับปรุงการทำงานร่วมกัน ในส่วนของการปฏิบัติการตามรูปแบบการกระจายยา ใช้แบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นร่วมกับการบันทึกเทป และบันทึกภาพ โดยมีประเด็นในการสนทนา ประกอบด้วย (ภาคผนวก ฉ)

- สรุปผลการปฏิบัติงาน

- อุปสรรคที่พบในการปฏิบัติงาน และ ข้อดี ข้อเสีย ของการปฏิบัติการ

- ปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมในการปฏิบัติงาน

ระยะที่ 3 ประเมินผลการปฏิบัติ

การดำเนินการในระยะนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินประสิทธิภาพในการบริหารเวชภัณฑ์ หลังจากที่มีการนำระบบการกระจายยาที่พัฒนาขึ้นร่วมกันในระยะที่ 2 ไปสู่การปฏิบัติ นำผลที่ได้มาพิจารณาผลสำเร็จโดยเปรียบเทียบกับปัญหาที่ได้ระบุไว้ในระยะที่ 1 และนำเสนอรูปแบบการกระจายยา จากโรงพยาบาลสรรพยา สู่วิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่อไป ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนประเมินการปฏิบัติ

วิธีดำเนินงาน

เป็นขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติ ในรูปแบบเกณฑ์ประเมินที่กำหนด และนำเสนอต่อผู้ร่วมวิจัย

ระยะเวลาดำเนินการ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2556

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินด้วยเกณฑ์การตรวจสอบภายใน และ เกณฑ์ขึ้นทะเบียนหน่วยบริการปฐมภูมิ ในหัวข้องานบริหารเวชภัณฑ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบประเมินประสิทธิภาพงานบริหารเวชภัณฑ์ ใช้แบบประเมินที่ถูกออกแบบมาแล้วจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ติดตามผลการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ดังนี้

(1.1) แบบการตรวจสอบภายใน สาธารณสุขอำเภอสรรพยา หัวข้อการควบคุมคลังเวชภัณฑ์ ประกอบด้วยหัวข้อย่อยดังต่อไปนี้ (ภาคผนวก ก)

- คลังเวชภัณฑ์ไม่เกิน 3 เดือน
- ไม่พบยาหมดอายุ
- ผู้รับผิดชอบชัดเจน
- สุ่มตรวจสอบบัญชีคุม จำนวนยา/เวชภัณฑ์มิใช่ยา หลักฐานการเบิกจ่ายถูกต้อง
- ปริมาณการเบิก และปริมาณการใช้ยาสอดคล้องกัน

(1.2) แบบการประเมินตามเกณฑ์ขึ้นทะเบียนหน่วยบริการปฐมภูมิ ในประเด็นการบริหารเวชภัณฑ์ ดังนี้ (ภาคผนวก ก)

- มีการจัดหาและเวชภัณฑ์เป็นมาตรฐานเดียวกัน ในเครือข่ายหน่วยบริการประจำ และไม่มีการขาดยา หรือมียามากเกิน 90 วัน
- การจัดเก็บ มีระบบการเก็บรักษาแยกเป็นสัดส่วน เช่น ยาเม็ด ยาภายนอก ยาน้ำ ยาฉีด

- มีการเก็บยา แบบเรียงยาหมดอายุก่อนอยู่ด้านนอกหีบก่อน และไม่มียาหมดอายุหรือเสื่อมสภาพ มีการแยกเก็บยาที่ต้องควบคุมอุณหภูมิไว้ในที่ที่เหมาะสม

2. ขั้นตอนกำหนดการเรียนรู้

วิธีดำเนินงาน

ดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ร่วมกันพิจารณาความสำเร็จของการปฏิบัติการ โดยเปรียบเทียบกับปัญหาที่เขาร่วมกันระบุไว้ตั้งแต่ระยะที่ 1

สะท้อนความรู้สึก และให้ข้อเสนอแนะถึงรูปแบบการพัฒนาการทำงานร่วมกันที่ได้ดำเนินการไปแล้วทั้งหมด จนสามารถนำเสนอรูปแบบการกระจายยาที่มีประสิทธิภาพ

ระยะเวลาดำเนินการ เดือนเมษายน พ.ศ. 2556

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนนี้ใช้รูปแบบการสนทนากลุ่ม ตามโครงสร้างคำถามที่ได้กำหนดไว้ในแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนนำเสนอเพื่อสะท้อน และให้ข้อเสนอแนะถึงรูปแบบการพัฒนาการทำงานร่วมกันที่ได้ดำเนินการไปแล้วทั้งหมด โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) มีผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่บันทึกกลุ่มและดูแลการบันทึกเทปการสนทนากลุ่ม โดยไม่ต้องเข้าร่วมอยู่ในวงสนทนา เก็บข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็น เครื่องบันทึกเสียง และภาพถ่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม เพื่อพิจารณาความสำเร็จของการปฏิบัติการ โดยเปรียบเทียบกับปัญหาที่เคอร์ร่วมกันระบุไว้

ใช้ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นร่วมกับการบันทึกเทป และบันทึกภาพ โดยกำหนดประเด็นในการสนทนา ประกอบด้วย (ภาคผนวก ฉ)

- ความเห็นต่อรูปแบบการปฏิบัติการและปัจจัยที่มีผลต่อผลการปฏิบัติ
- สะท้อนความรู้สึก และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติร่วมกัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยทำการสังเกตเพื่อประเมินความร่วมมือของผู้ร่วมวิจัยในทุกขั้นตอน โดยแบ่งเป็นฝ่ายโรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมความมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย (ภาคผนวก จ)

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์
2. แบบสังเกต ประกอบด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมความมีส่วนร่วมการวิจัย และ แบบสังเกตการเปลี่ยนแปลงของระบบกระจายยา
3. ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม
4. แบบประเมินตัวชี้วัดงานบริหารเวชภัณฑ์
5. แผนการจัดปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบกระจายยา
6. แบบประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรม ตามแผนปฏิบัติการ
7. แบบประเมินงานบริหารเวชภัณฑ์ของเครือข่ายสาธารณสุขอำเภอสรรพยา

วิธีสร้าง และตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือแต่ละชนิด มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การกระจายยา การดำเนินงานเพื่อปรับปรุงพัฒนางานด้านการกระจายยา โดยเฉพาะในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แล้วสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.1 **แบบสัมภาษณ์** งานวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในระยะที่ 1 โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง เพื่อสอบถามบุคลากรผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเรื่องของบริบทและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อระบบกระจายยา

1.2 **แบบสังเกต** งานวิจัยนี้มีการใช้แบบสังเกต ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย

ระยะที่ 1

- แบบสังเกต ด้วยการบันทึกภาคสนาม เพื่อจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้จากการลงสำรวจสภาพแวดล้อมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นแบบฟอร์มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อเก็บข้อมูลบริบทและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับระบบกระจายยา

ระยะที่ 2

- แบบสังเกตการเปลี่ยนแปลงในเชิงกระบวนการของระบบกระจายยา

ระยะที่ 1 ถึง 3

- แบบสังเกตพฤติกรรมความมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อเก็บข้อมูล รวมถึงประเมินความร่วมมือของผู้ร่วมวิจัยในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน

1.3 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม งานวิจัยนี้มีการใช้แบบสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือบุคลากรจากโรงพยาบาลสรรพยา, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสรรพยา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง เพื่อเก็บข้อมูลในขั้นตอนดำเนินงาน ทั้ง 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1

- ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม เพื่อระบุปัญหา และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

- ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม เพื่อพิจารณาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการกระจายยา

ระยะที่ 2

- ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม เพื่อปรับปรุงการทำงานร่วมกัน

ระยะที่ 3

- ประเด็นการสนทนากลุ่มและคำถาม เพื่อพิจารณาความสำเร็จของการปฏิบัติ

1.4 แบบประเมินตัวชี้วัดงานบริหารเวชภัณฑ์ เป็นแบบฟอร์มที่ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง เพื่อเก็บข้อมูลผลการปฏิบัติการในเชิงผลลัพธ์ เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการพัฒนาระบบกระจายยา ในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารเวชภัณฑ์ ในการประเมินตัวชี้วัดประสิทธิภาพงานบริหารเวชภัณฑ์ 4 ข้อ ดังนี้

- อัตราคงคลัง ใช้ข้อมูลมูลค่ายาคงเหลือประจำเดือนที่เก็บข้อมูล จากทะเบียนควบคุมคลังยา และมูลค่ายาที่เบิกจากคลังเวชภัณฑ์ประจำเดือนที่เก็บข้อมูล จากบัญชีการเบิกจ่ายยาจากคลังยา

- จำนวนรายการยาขาด ใช้ข้อมูลจากรายงานอุบัติการณ์รายการยาขาด ไม่มี
สำหรับให้บริการผู้ป่วย ประกอบด้วย ชื่อสามัญทางยา รูปแบบ ความแรง วันที่เกิดอุบัติการณ์ และ
สาเหตุที่ทำให้ยาขาด

- ร้อยละของความคลาดเคลื่อนของจำนวนคงคลังยา ใช้ข้อมูลจากทะเบียนที่ใช้
ควบคุมคลังยา เปรียบเทียบจำนวนยาที่บันทึกอยู่ในบัญชีคงคลังยา กับจำนวนยาที่มีอยู่จริงในคลังยา

- อัตรามูลค่ายาหมดอายุ หรือเสื่อมสภาพ ใช้ข้อมูลที่บันทึก ได้มาจากรายงาน
อุบัติการณ์ยาหมดอายุหรือเสื่อมสภาพ เทียบกับมูลค่ายาคงคลัง ณ ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล จาก
ทะเบียนควบคุมคลังยา

1.5 แผนการจัดปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบกระจายยา ซึ่งผู้วิจัยจัดทำขึ้นเองเพื่อ
ให้บุคลากรผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ใช้เป็นแนวทาง
ในการปฏิบัติงาน

1.6 แบบประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรม ตามแผนปฏิบัติการ
เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยแบ่งตามกิจกรรมของแผนปฏิบัติการ

1.7 แบบประเมินงานบริหารเวชภัณฑ์ ของเครือข่ายสาธารณสุขอำเภอสรรพยา
เป็นแบบฟอร์มที่ผู้วิจัยนำแบบการตรวจสอบภายใน และแบบการประเมินตามเกณฑ์ขึ้นทะเบียน
หน่วยบริการปฐมภูมิมาใช้ โดยเลือกเฉพาะหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเวชภัณฑ์

2. ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ ในข้อ 1.1 ถึง 1.6 โดยวิเคราะห์เนื้อหา หาความสัมพันธ์ของ
เนื้อหากับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้ครอบคลุมขอบเขตของประเด็นสาระสำคัญ จากนั้นนำเครื่องมือ
ที่สร้างเสร็จ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุง

3. นำเครื่องมือในข้อ 1.1 ถึง 1.4 ที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความ
เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยพิจารณาเครื่องมือและคำถามที่ใช้วัดให้ครอบคลุม
ประเด็นตามสาระสำคัญของเนื้อหาที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้

4. นำเครื่องมือในข้อ 1.5 ที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินในด้านความ
เหมาะสมและความเป็นไปได้ของแผนการจัดปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบกระจายยา

5. ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

6. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง แล้วปรับปรุงจนได้เครื่องมือที่สมบูรณ์ จัดพิมพ์เป็นฉบับจริงเพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลที่ได้จาก

- 1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาระบบกระจายยา
- 1.2 การสังเกต ด้วยบันทึกภาคสนาม แบบสังเกตพฤติกรรมความมีส่วนร่วม
- 1.3 การสนทนากลุ่ม เพื่อระบุปัญหา วางแผน ปฏิบัติการ และ ประเมินผล
- 1.4 การประเมินประสิทธิภาพงานบริหารเวชภัณฑ์ ด้วยเกณฑ์การตรวจประเมินของเครือข่ายสาธารณสุขอำเภอสรรพยา

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สำหรับข้อมูลที่ได้จาก

2.1 คะแนนจากการประเมินความเป็นไปได้ ของกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ โดยการคำนวณคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกิจกรรม

2.2 เปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัด ประสิทธิภาพงานบริหารเวชภัณฑ์ ซึ่งเป็นข้อมูลแบบต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- อัตราคงคลัง
- จำนวนรายการขาด
- ร้อยละของความคลาดเคลื่อนของจำนวนคงคลังยา
- อัตรามูลค่ายาหมดอายุ หรือเสื่อมสภาพ

ทำการวิเคราะห์ผลก่อนและหลังปฏิบัติการ ของกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย ที่เลือกมาอย่างเฉพาะเจาะจงและเป็นกลุ่มเดียวกัน ด้วยสถิติอนพารามेटริก (Nonparametrics) โดยใช้การทดสอบลำดับพีสัยวิลคอกซอล (Wilcoxon's Sign Rank Test) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

3.5 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

หลังจากที่งานวิจัยนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงานให้กับกลุ่มตัวอย่าง และลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัยโดยสมัครใจ มีการเก็บข้อมูลของผู้ร่วมวิจัยเป็นความลับ และผู้ร่วมวิจัย มีสิทธิที่จะขอบอกเลิกการเข้าร่วมงานวิจัยได้ทุกเมื่อ ก่อนการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ มีการทำหนังสือขออนุมัติในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าหน่วยงาน ส่วนในการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนัดหมายล่วงหน้า โดยจะเลือกวันและเวลาที่ผู้ร่วมวิจัยมีความสะดวก และจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ร่วมวิจัย โดยระหว่างการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยสามารถที่จะขอพักได้ตามอัธยาศัย และกลับมาเข้าร่วมได้ใหม่เมื่อมีความพร้อมหรือไม่ก็ได้ ข้อมูลของผู้ร่วมวิจัยรวมทั้งความคิดเห็นต่างๆ จะถูกบันทึกไว้ระหว่างการศึกษ ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ ซึ่งจะถูเก็บไว้ในสถานที่ที่บุคคลอื่นไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ โดยเฉพาะชื่อของผู้ร่วมวิจัยจะถูกเก็บไว้เป็นรหัสที่มีแต่ผู้วิจัยเท่านั้นที่ทราบ และผลการวิจัยอาจถูกตีพิมพ์ในบทความวิชาการ โดยข้อมูลทั้งหมดจะไม่สามารถเชื่อมโยงมาถึงตัวผู้ร่วมวิจัยได้ หลังเสร็จสิ้นการศึกษา ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บไว้ในสถานที่ที่ปลอดภัยต่อการเข้าถึงข้อมูลอีกเป็นเวลา 5 ปี และจะถูกทำลายตามระบบการทำลายเอกสารที่เหมาะสมต่อไป